

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2019-1-080 (Muafiyet)
Karar Sayısı : 20-23/300-146
Karar Tarihi : 07.05.2020

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE
Üyeler : Arslan NARİN (İkinci Başkan), Şükran KODALAK,
Ahmet ALGAN, Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Ayşe ERGEZEN

B. RAPORTÖRLER: Hande GÖÇMEN, Emine HARMANKAYA, Ömer Mert AKÇİL

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN : - Siyam Petrolcülük San. ve Tic. A.Ş.
Çankaya Mah. İnönü Blv. 101. Cad. Canatan İş Merkezi K:10
Akdeniz/Mersin

- (1) **D. DOSYA KONUSU:** Siyam Petrolcülük San. ve Tic. A.Ş. ile bayiler arasında imzalanacak akaryakıt bayilik sözleşmelerine menfi tespit verilmesi ya da muafiyet tanınması talebi.
- (2) **E. DOSYA EVRELERİ:** Rekabet Kurumu kayıtlarına 21.11.2019 tarih ve 8159 sayılı ile giren bildirim üzerine düzenlenen 27.04.2020 tarih ve 2019-1-080/MM sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **F. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; Siyam Petrolcülük San. ve Tic. A.Ş. (SOİL) ile bayileri arasında imzalanacak olan bildirim konu akaryakıt bayilik sözleşmelerinden intifalı olan sözleşmenin ilgili hükümlerinde, belirsiz süreli rekabet etmeme yükümlülüğü getiriliyor olması nedeniyle, anılan sözleşmenin 21. maddesinde yer alan ve süreye ilişkin olan hükümlerinin sözleşme süresinin beş yılı aşamayacağını ifade edecek şekilde düzenlenmesi koşuluyla, bildirim konu sözleşmelerin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği (2002/2 sayılı Tebliğ) kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceği ifade edilmiştir.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

- (4) Başvuruda özetle; SOİL ve bayileri arasında akdedilecek intifalı veya intifasız Akaryakıt Bayilik Sözleşmesi'ne 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) kapsamında menfi tespit verilmesi ya da muafiyet tanınması talep edilmiştir.

G.1. İlgili Taraf

- (5) SOİL, Türkiye genelinde faaliyette bulunan akaryakıt dağıtım şirketlerinden biri olup akaryakıt dağıtımı, toptan satışı ve depolanması alanlarında faaliyette bulunmaktadır. SOİL'in Türkiye genelinde hâlihazırda faaliyet gösteren 270 akaryakıt bayisi bulunmakta olup Bildirim Formunda verilen bilgilere göre pazar payı (.....)'tir.

G.2. Bildirim Konu Sözleşme ve Niteliği

- (6) SOİL, akaryakıt dağıtım faaliyetine ilişkin olarak 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu (5015 sayılı Kanun) ve konuyla ilgili diğer mevzuat gereği bayileri ile sözleşmeler imzalamaktadır. Sunulan bilgi ve belgeler kapsamında her iki sözleşmenin de esasen aynı hükümleri içermekte olduğu fakat sözleşmelerden birisinin istasyon üzerinde kurulması planlanan intifa hakkına ilişkin birkaç farklı hüküm içerdiği anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, İntifalı Akaryakıt Bayilik Sözleşmesi'nin 2.3. maddesinde diğerinden farklı olarak ilgili satış yeri üzerinde *"bayi tarafından ve masrafları bayiyeye ait olmak üzere SOİL lehine (...) yıl süreli intifa hakkı sağlanacağı"* düzenlenmiştir.

(7) Her iki sözleşmenin (iki sözleşme birlikte "Sözleşme" olarak anılacaktır) konusunu, bayinin ilgili satış yerinde *"münhasıran SOİL'den satın alacağı benzin türleri, motorin türleri, fuel-oil türleri, kal-yak türleri ve madeni yağ türleri ile 5015 sayılı yasa gereği belirlenen diğer ürünlerin satışı"* oluşturmaktadır.

(8) Aşağıda Sözleşme'nin 4054 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamı içinde yer alan hükümlerine yer verilmiştir.

(9) Sözleşme'nin 3.1. maddesi münhasırlığa ilişkin düzenlemeyi içermektedir. Maddede;
"Bayi, ticari faaliyette bulunan bağımsız bir tacir olarak yukarıda belirtilen akaryakıt satış yeri ve müşterilerinde; SOİL ile yaptığı iş bu tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütmeyi, istasyonunu 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu, Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliği ve ilgili kanun, yönetmelik, tebliğ, karar, standart ve tüm yasal düzenlemelere uygun olarak işletmeyi, sözleşmenin bitimine kadar her türlü akaryakıt ürününü (benzin türleri, gazyağı, motorin türleri, fuel-oil türleri, madeni yağlar gibi) münhasıran SOİL'den veya SOİL'in belirleyeceği yerden, nakliye masrafları kendisine ait olmak kaydıyla satın almayı, kesintisiz olarak satmayı, bulundurmamayı, teşhir etmeyi kabul ve taahhüt eder."

hükmü yer almaktadır.

(10) Sözleşme'nin 3.2. maddesinde bayi *"diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden ya da başka gerçek ya da tüzel kişilerden akaryakıt ikmal yapmamayı, SOİL'den aldığı akaryakıtı kendi depo ve tesisleri dışında diğer dağıtıcı lisanslı şirketlerin bayilerine satmamayı"* taahhüt etmektedir.

(11) Sözleşme'nin 3.4. maddesinde bayi istasyonunda bulunduracağı ürünleri yalnızca SOİL'den temin etmeyi ve kullanıcılar dışında hiç kimseye satış yapmamayı taahhüt etmektedir. Söz konusu madde ile bayinin SOİL'den almış olduğu petrol ürünlerini kendi istasyon ve tesisleri dışında SOİL'in diğer bayileri ve serbest kullanıcılar da dâhil olmak üzere satışı engellenmektedir. Serbest kullanıcılar deyimi 5015 sayılı Kanun'da *"Kalorifer yakıtı, fuel-oil ve motorinde yıllık 5 000 tondan aşağı olmayacak şekilde Kurum¹ tarafından ürün bazında belirlenen tüketim miktarından fazla yıllık petrol tüketimi olan lisanslı kullanıcı"* olarak tanımlanmaktadır. 5015 sayılı Kanun'un 17. maddesinde, kalorifer yakıtı (kal-yak), fuel-oil ve motorinde yıllık tüketimi, 5.000 tonun altında olmayacak şekilde EPDK tarafından belirlenecek olan yıllık tüketim miktarının altındaki kullanıcılara dağıtıcıların kendi işlettikleri akaryakıt bayileri üzerinden satış yapamayacakları düzenlenmiştir.

(12) Sözleşme'nin 3.13. maddesi ile istasyon üzerinde kurulacak LPG dağıtım işi de münhasıran SOİL'e verilmektedir. Maddede;

"Satış yerinde LPG satış ve servisi uygulamasına geçilmek istenmesi halinde Bayi, bu husustaki tüm yasa ve mevzuat hükümlerine riayet etmeyi ve bu uygulama çerçevesinde LPG ünitesi tesisi ve LPG ikmal işlemlerinin de mevzuat hükümleri dâhilinde münhasıran SOİL veya SOİL'in tespit ve tayin edeceği LPG Dağıtım Şirketi tarafından yapılacağını peşinen beyan, kabul ve taahhüt eder."

hükmü yer almaktadır.

¹ Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)

- (13) Sözleşme'nin 3.16. maddesinde dağıtıcıya rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmediği belirtilmektedir. Maddede;

“SOİL, bayi ile aynı mahalde akaryakıt istasyonu açmakta veya açtırmakta serbesttir. Bayi, civarda başka bir istasyon açılmayacağı, yakın olduğundan bahisle satışlarının azalacağı iddiasında bulunamayacağı gibi, bu satışlar üzerinde herhangi bir hak da talep edemez.”

denilmektedir.

- (14) Sözleşme'nin 3.3. maddesinde yukarıdakilere paralel olarak münhasırlık düzenlenmekte ve bayiye stok bulundurma yükümlülüğü getirilmektedir. Maddede;

“Bayi, ticari faaliyette bulunduğu yukarıda adresi belirtilen akaryakıt satış yeri ve müşterilerinde münhasıran SOİL'den veya SOİL'in tayin edeceği mahalden alacağı akaryakıt (Benzin, Gazyağı, Motorin vs) ile madeni yağlar ve konusuna uygun diğer malları bulundurmaya, teşhir etmeyi ve satmayı taahhüt etmiştir. Bu amaçla bayi, yasal mevzuat uyarınca; mahalli piyasa ihtiyaçlarını, bayilik bölgesinin özel durumlarını, istasyonun satış hacmini ve diğer şartları göz önünde bulundurarak akaryakıt ikmalinin aksamaması için; mutad satışı, olağanüstü hal ve vaziyetleri, tatil günlerini de göz önünde bulundurarak, 24 (Yirmidört) saat kesintisiz bir şekilde mal satışını sürdürecektir. şekilde yeteri kadar her cins petrol ürününü satış yerinde stokta bulunduracaktır.”

hükmü yer almaktadır.

- (15) Sözleşme'nin 5.1. maddesinde;

“SOİL, mahalli pompa satış fiyatlarını tavsiye niteliğinde olmak üzere Bayi'ye bildirir. Bayi, satış yerinde satışa çıkarılacak SOİL menşeli malların fiyatlarını 5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat ile Rekabet Mevzuatı çerçevesinde ve yürürlükte bulunan diğer mevzuat hükümlerinin tanıdığı imkanlar dahilinde serbestçe tayin ve tespit edebilir.”

hükmü yer almaktadır.

- (16) Öte yandan İntifasız Bayilik Sözleşmesi'nin “Süre” başlıklı 21. maddesinde;

“İş bu sözleşmenin süresi, imzalandığı tarihten itibaren 5 yıldır. Taraflarca mutabakat sağlandığı takdirde, sözleşme aynı şartlarla 5 yıl daha uzar. Taraflar süre sonunda sözleşmeyi yenilemek istedikleri takdirde bir ay önceden bir araya gelerek önceki sözleşmenin sona erme tarihinde yürürlüğe girmek üzere yeni bir sözleşme imzalayacaklardır.”

denilmektedir.

- (17) İntifalı Bayilik Sözleşmesi'nin “Süre” başlıklı 21. maddesinde ise;

“İş bu sözleşmenin süresi, imzalandığı tarihten itibaren ... (...) yıldır. Taraflarca mutabakat sağlandığı takdirde, sözleşme aynı şartlarla ... (...) yıl daha uzar. Taraflar süre sonunda sözleşmeyi yenilemek istedikleri takdirde bir ay önceden bir araya gelerek önceki sözleşmenin sona erme tarihinde yürürlüğe girmek üzere yeni bir sözleşme imzalayacaklardır.”

hükmü yer almaktadır.

G.3. İlgili Pazar

- (18) SOİL ve bayileri arasında imzalanan bayilik sözleşmesine konu ürünler “motorin”, benzin”, “gazyağı”, “fuel-oil”, “kal-yak (kolorifer yakıtı)” ve “madeni yağ”dır. Dolayısıyla

ilgili ürün pazarı, akaryakıt ve yan ürünlerinin dağıtımını ve toptan ticaretinin yapıldığı “akaryakıt dağıtım pazarı” olarak belirlenmiştir.

- (19) İlgili ürün pazarındaki faaliyetlerin yurt çapında gerçekleştirilmesi ve ilgili hizmetler bakımından rekabet şartlarının farklılaşmasına neden olacak bir unsur bulunmaması nedeniyle ilgili coğrafi pazar “Türkiye” olarak kabul edilmiştir.

G.4. Değerlendirme

G.4.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

- (20) 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinin birinci fıkrası; “*Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır*” hükmünü haizdir. Bu kapsamda öncelikle bildirim konusu işbirliği anlaşmasının 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında yer alıp almadığı değerlendirilmelidir. Rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkisi olmadığı değerlendirilen teşebbüsler arası anlaşmalar 4054 Kanun’un 4. maddesi kapsamında yer almayacak, bu tür anlaşmalara Kanun’un 8. maddesi uyarınca menfi tespit belgesi verilebilecektir.
- (21) Yukarıda de değinildiği üzere bildirim konusu Sözleşme’nin 3.2. maddesine göre bayi, diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden ya da başka gerçek ya da tüzel kişilerden akaryakıt ikmal yapmamayı, SOİL’den aldığı akaryakıtı kendi depo ve tesisleri dışında diğer dağıtıcı lisanslı şirketlerin bayilerine satmamayı taahhüt etmektedir. Bu çerçevede, mezkur madenin alıcı konumundaki bayiye rekabet etmeme yükümlülüğü getirmesi nedeniyle Sözleşme’nin 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında yer aldığı ve dolayısıyla Sözleşme’ye menfi tespit belgesi verilemeyeceği değerlendirilmektedir.

G.4.2. Grup Muafiyet Değerlendirmesi

- (22) Bildirime konu sözleşme, dağıtıcı seviyesinde faaliyet gösteren SOİL ile bayileri arasındaki “motorin”, “benzin”, “gazyağı”, “fuel-oil”, “kal-yak” ve “madeni yağ” satışına ilişkin koşulları düzenlemektedir. 2002/2 sayılı Tebliğ’de, “*üretim ve dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmet alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmalar*” dikey anlaşma olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, üst pazarda bulunan SOİL ile alt pazarda yer alan bayiler arasında akdedilecek olan sözleşme dikey bir anlaşmadır.
- (23) 2002/2 sayılı Tebliğ’in 2. maddesinin ikinci fıkrasında; “*Tebliğ ile sağlanan muafiyet sağlayıcının dikey anlaşma konusu mal veya hizmetleri sağladığı ilgili pazardaki pazar payının %40’ı aşmaması durumunda uygulanır.*” hükmüne yer verilmiştir.
- (24) Dosyadaki bilgiler göre, SOİL Türkiye çapında benzinde %(.....), motorinde ise %(.....) pazar payına sahip bulunmaktadır. Öte yandan SOİL, madeni yağ pazarında %(.....) ve fuel-oil ile kal-yak pazarında %(.....) pazar payına sahip olup 2019 yılında gazyağı satışı gerçekleştirilmemiştir.
- (25) 2002/2 sayılı Tebliğ’in “Anlaşmaları Grup Muafiyeti Dışına Çıkaran Sınırlamalar” başlıklı 4. maddesinde, dikey anlaşmaları Tebliğ ile tanınan koruma dışına çıkartan sınırlamalara yer verilmekte olup bu kısıtlamalar istisnaları saklı kalmak kaydıyla özetle şöyle sıralanabilir:
- Alıcının kendi satış fiyatını belirleme serbestisinin engellenmesi,
 - Alıcının sözleşme konusu mal veya hizmetleri satacağı bölge veya müşterilere ilişkin

kısıtlamalar getirilmesi,

- Seçici dağıtım sisteminde (bir sistem üyesinin yetkili olmadığı yerde faaliyet göstermesinin yasaklanması hakkı saklı kalmak kaydıyla), perakende seviyesinde faaliyet gösteren sistem üyelerinin son kullanıcılara yapacakları aktif veya pasif satışların kısıtlanması,
- Seçici dağıtım sisteminde, sistem üyelerinin kendi aralarındaki alım ve satımın engellenmesi.

- (26) İlgili maddelerine yukarıda “Bildirim Konu Sözleşme ve Niteliği” başlıklı bölümde yer verilen Sözleşme’nin, 2002/2 sayılı Tebliğ’in 4. maddesinde sayılan hususlardan herhangi birisini içermediği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte sözleşmelerin münhasırlık hükümleri içeriyor olması nedeniyle bu durumun da 2002/2 sayılı Tebliğ çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (27) İntifasız Bayilik Sözleşmesi’nin “Süre” başlıklı 21. maddesinde; *“İş bu sözleşmenin süresi, imzalandığı tarihten itibaren 5 yıldır. Taraflarca mutabakat sağlandığı takdirde, sözleşme aynı şartlarla 5 yıl daha uzar. Taraflar süre sonunda sözleşmeyi yenilemek istedikleri takdirde bir ay önceden bir araya gelerek önceki sözleşmenin sona erme tarihinde yürürlüğe girmek üzere yeni bir sözleşme imzalayacaklardır.”* denilmektedir. Bu bakımdan bayiye beş yıllık süre ile rekabet etmeme yükümlülüğü getiren bu sözleşmeler 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanmaktadır.
- (28) Diğer yandan, İntifalı Bayilik Sözleşmesi’nin münhasırlık hükümlerini düzenleyen maddeleri ile “Süre” başlıklı 21. maddesi birlikte göz önünde bulundurulduğunda, bu maddelerde yer alan hükümlerin süresi belirsiz birer rekabet etmeme yükümlülüğü öngördüğü, bu nedenle mevcut haliyle 2002/2 sayılı Tebliğ’in 5. maddesinde yer verilen düzenleme paralelinde grup muafiyetinden yararlanamadıkları değerlendirilmektedir. Şöyle ki; 2002/2 sayılı Tebliğ’in 5. maddesi gereği alıcıya getirilen belirsiz süreli veya beş yılı aşan rekabet etmeme yükümlülükleri 2002/2 sayılı Tebliğ’in kapsamı dışında kalmaktadır. Rekabet etmeme yükümlülüğü içeren bayilik sözleşmelerinin yanı sıra dağıtıcı tarafından bayinin faaliyet gösterdiği tesis üzerinde elde edilen intifa, kira vb. gibi dikey ilişkinin süresine etki eden haklar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. İntifalı Bayilik Sözleşmesi’nin “İntifa Hakkı” başlıklı 31. maddesinde *“bayi tarafından ve masrafları bayiye ait olmak üzere SOİL lehine 5 (beş) yıl süreli intifa hakkı sağlanacağı”* düzenlenmiştir.
- (29) Bu bağlamda İntifalı Bayilik Sözleşmesi’nin; 21. maddesindeki, *“İş bu sözleşmenin süresi, imzalandığı tarihten itibaren (.....) yıldır. Taraflarca mutabakat sağlandığı takdirde, sözleşme aynı şartlarla (.....) yıl daha uzar. Taraflar süre sonunda sözleşmeyi yenilemek istedikleri takdirde bir ay önceden bir araya gelerek önceki sözleşmenin sona erme tarihinde yürürlüğe girmek üzere yeni bir sözleşme imzalayacaklardır.”* ve 2.3. maddesindeki, *“bayi tarafından ve masrafları bayiye ait olmak üzere SOİL lehine (...) yıl süreli intifa hakkı sağlanacağı”* şeklindeki hükümlerin sözleşmenin süresini açıkça düzenlemiyor olduğu görülmektedir. SOİL’in İntifalı Bayilik Sözleşmesi’nde yer alan bu hükümlerinde gerekli değişikliklerin yapılarak sözleşmenin süresinin dikey ilişkinin ilk kurulduğu tarihten itibaren beş yılı aşamayacağına ilişkin açık hüküm getirilmesi koşuluyla anılan sözleşmenin grup muafiyetinden yararlanabileceği değerlendirilmektedir.

H. SONUÇ

- (30) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,
- Siyam Petrolcülük San. ve Tic. A.Ş. ile bayiler arasında imzalanacak olan bildirim konu akaryakıt bayilik sözleşmelerine, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olması nedeniyle, aynı Kanun'un 8. maddesi çerçevesinde menfi tespit belgesi verilemeyeceğine,
 - Bildirime konu akaryakıt bayilik sözleşmelerinden intifalı olmayan sözleşmenin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlandığına,
 - Bildirime konu akaryakıt bayilik sözleşmelerinden intifalı olan sözleşmenin, 21. maddesinde yer alan süreye ilişkin hükümlerinin sözleşme süresinin beş yılı aşamayacağını ifade edecek şekilde düzenlenmesi koşuluyla, 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlanacağına,

gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.